

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Інтегрований курс "Демократія: цінності, принципи, механізми"
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
Розробник(и)	Опанасюк Валентина Володимирівна
Рівень вищої освіти	Другий рівень вищої освіти, НРК – 7 рівень, QF-LLL – 7 рівень, FQ-ЕНЕА – другий цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	18 тижнів протягом 3-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 48 год. становить контактна робота з викладачем (20 год. лекцій, 28 год. практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітніх програм "Стоматологія", "Педіатрія", "Медицина"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами рівня критичного мислення та системного розуміння природи соціальних цінностей, ролі влади, захисту прав людини та громадянина, усвідомлення ролі громадянського суспільства у моніторингу діяльності владних інституцій для активного та відповідального громадянства.

4. Зміст навчальної дисципліни

<p>Тема 1 Світоглядно-професійні компетентності в сучасному світі. Демократія як світогляд</p> <p>Світогляд як система поглядів і уявлень про світ, природу, людину, суспільство і самого себе. Сучасні світоглядні принципи, ідеали, цінності, що лежать в основі підготовки фахівців. Основні компоненти світогляду: пізнавальний, ціннісно-нормативний, емоційно-вольової, дієво-практичний. Демократія як світогляд. Навички м'якої дії (soft skills) в демократичному суспільстві, їх значення та способи формування. Аксиологічна (ціннісна) складова світогляду як регулятор професійної діяльності та громадянської активності. Етичні засади професійної діяльності та громадянської активності.</p>

Тема 2 Світоглядно-ціннісні засади професійної та громадської діяльності

Розвиток та функціонування різних сфер суспільства, його соціальних інститутів. Філософські та світоглядні засади формування критеріїв для визначення соціальної та морально-естетичної оцінки суспільних явищ, відносин, дій та їх наслідків. Свобода та відповідальність особистості. Етос і мораль у сучасному суспільстві. Етичні засади проектної діяльності. Діалог як спосіб розв'язання соціальних, правових, етичних проблем та прийняття управлінських рішень.

Тема 3 Демократія в теорії та в практичній реалізації

Природний стан та суспільний договір. Концепції політичної влади. Концепція розумного егоїзму. Поняття про демократію, суспільство та сучасну державу. Характер відносин особистості та держави. Функції сучасної держави та їх еволюція. Підходи до класифікації функцій держави. Принципи сучасної демократії. Демократія як ідеал. Демократія в її практичній реалізації. Поінформоване громадянство. Ресурси та методи перевірки достовірності інформації. Фактчекінг.

Тема 4 Права людини

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Громадянські та політичні, соціальні, економічні та культурні права. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Обмеження прав людини. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Тема 5 Механізми забезпечення та захисту прав людини

Створення Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові документи захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Механізми захисту прав людини: міжнародні та національні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми забезпечення прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система. Захист прав людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Верховної Ради України з прав дитини, правозахисні організації громадянського суспільства. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Тема 6 Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення

Поняття конституціоналізму та його значення. Доктрина конституціоналізму. Історія поняття «конституція». Конституція та її роль у державі. Конституціоналізм і сучасні демократичні держави. Виклики конституційним демократіям. Конституція України: ретроспективний аналіз.

Тема 7 Конституціоналізм в сучасній Україні

Теорія та практика конституціоналізму в сучасній Україні. Суверенітет: поняття та види. Трансформації суверенітету. Захист суверенітету. Форми правління. Види республіканської форми правління: президентська, парламентська, змішана. Адміністративно-територіальний устрій України. Система державного врядування в Україні.

Тема 8 Партийна та виборча системи. Забезпечення демократичних виборів

Сутність та ознаки політичних партій. Типологія та функції політичних партій. Владні та опозиційні політичні партії. Поняття та типологія партійних системи. Політична культура. Політичний плюралізм. Партийна система сучасної України. Інститут виборів та його функції. Виборча система. Типологія виборчих систем. Еволюція виборчої системи в Україні. Принципи сучасних демократичних виборів. Забезпечення демократичного волевиявлення на виборах.

Тема 9 Види демократій. Ліберальна демократія

Типи переходів до демократії. Пряма (плебісцитна) та непряма (представницька (репрезентативна) демократії. Умови демократії. Поділ влади та політичні режими. Концепції та моделі демократій. Колективістське, плюралістичне та ліберальне бачення демократії. Інформаційна демократія.

Тема 10 Громадянське суспільство: сутність і призначення

Політична система та її середовище. Суспільство та громадянське суспільство: спільне та відмінне. Сутність громадянського суспільства. Поняття про громадські організації та рухи. Громадянське суспільство як «третій сектор». Призначення інститутів громадянського суспільства. Взаємодія громадянського суспільства з державою. Обов'язки держави перед суспільством. Підзвітність влади.

Тема 11 Громадянське суспільство та демократія

Значення громадських організацій для підтримання основ демократичного суспільства. Умови виникнення та структуротворчі елементи громадянського суспільства. Характеристики громадянського суспільства. Неурядові організації. Принципи та структура громадянського суспільства.

Тема 12 Функції громадянського суспільства

Функції громадянського суспільства. Типологія організацій громадянського суспільства. Коаліція організацій громадянського суспільства для здійснення демократичних перетворень. Потенціал і напрями створення коаліцій організацій громадянського суспільства.

Тема 13 Потенціал громадянського суспільства. Соціальний капітал

Теорія соціального капіталу. Громадянська участь і переваги використання соціального капіталу. Виклики громадянського суспільства. Формування та становлення громадянського суспільства в Україні. Сучасний стан і перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні. Молодь і громадянське суспільство. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Концепції громадянськості. Оцінка рівня власної залученості. Громадянські чесноти.

Тема 14 Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні

Громадськість і громадянство. Кейси громадянського суспільства в дії. Приклади Польщі, Румунії, Чехії, України. Форми громадянської участі в Україні: правові основи використання та практичне застосування. Методи та інструменти громадянської участі. Активність громадян та ефективність інструментів громадянської участі в Україні.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Застосовувати знання у практичних ситуаціях, розуміти роль держави за умов демократії.
PH2	Здійснювати пошук, обробку й аналіз інформаційних джерел, опанувати критичний стиль мислення, формувати свою власну позицію.
PH3	Виявляти ініціативу, небайдужість до суспільних проблем, підприємливість.
PH4	Реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, застосувати набуті знання для аналізу загальних проблем сьогодення, розуміння суспільства як самоорганізованої системи.

PH5	Здійснювати розподіл повноважень і відповідальності на основі їх делегування.
-----	---

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 221 Стоматологія:

PP14	Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.
PP15	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
PP16	Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
PP18	Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень.
PP19	Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

Для спеціальності 222 Медицина:

PP11	Вести медичну документацію: готувати річний звіт про особисту виробничу діяльність; вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення.
PP12	Проводити епідеміологічні та медико-статистичні дослідження здоров'я населення, визначати негативні фактори навколишнього середовища та їх вплив на здоров'я певного контингенту; розробляти профілактичні заходи на підставі даних про зв'язок між станом навколишнього середовища та станом здоров'я певного контингенту.
PP16	Вміти абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати інформацію.
PP17	Використовувати сучасні знання у своїй професійній діяльності.
PP20	Використовувати інформаційні технології у професійній сфері для пошуку та аналізу інформації, діяльності вирішенні різних проблем та завдань.

Для спеціальності 228 Педіатрія:

PP2	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки.
PP3	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності та вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.
PP5	Опрацьовувати наукові тексти, оформляти та складати ділові документи.
PP7	Поєднувати національну свідомість, глибоке розуміння багатовікової історії України, шанобливе ставлення до українського народу, його державотворчих, духовно-культурних і трудових традицій.
PP8	Уміння користуватися інформаційними технологіями у професійній сфері для пошуку, аналізу інформації.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Світоглядно-професійні компетентності в сучасному світі. Демократія як світогляд

Лк1 "Світоглядно-професійні компетентності в сучасному світі. Демократія як світогляд" (денна)
Світогляд як система поглядів і уявлень про світ, природу, людину, суспільство і самого себе. Сучасні світоглядні принципи, ідеали, цінності, що лежать в основі підготовки фахівців. Основні компоненти світогляду: пізнавальний, ціннісно-нормативний, емоційно-вольовий, дієво-практичний. Демократія як світогляд.

Пр1 "Світоглядно-професійні компетентності в сучасному світі. Демократія як світогляд" (денна)
Навички м'якої дії (soft skills) в демократичному суспільстві, їх значення та способи формування. Аксиологічна (ціннісна) складова світогляду як регулятор професійної діяльності та громадянської активності. Етичні засади професійної діяльності та громадянської активності. Виконання вправ.

Тема 2. Світоглядно-ціннісні засади професійної та громадської діяльності

Лк2 "Світоглядно-ціннісні засади професійної та громадської діяльності" (денна)
Розвиток та функціонування різних сфер суспільства, його соціальних інститутів. Філософські та світоглядні засади формування критеріїв для визначення соціальної та морально-естетичної оцінки суспільних явищ, відносин, дій та їх наслідків. Свобода та відповідальність особистості. Етос і мораль у сучасному суспільстві

Пр2 "Світоглядно-ціннісні засади професійної та громадської діяльності" (денна)
Етичні засади проектної діяльності. Діалог як спосіб розв'язання соціальних, правових, етичних проблем та прийняття управлінських рішень. Виконання вправ. Виявлення та визначення актуальних суспільних проблем.

Тема 3. Демократія в теорії та в практичній реалізації

Лк3 "Демократія в теорії та в практичній реалізації" (денна)
Природний стан та суспільний договір. Концепції політичної влади. Концепція розумного егоїзму. Поняття про демократію, суспільство та сучасну державу. Характер відносин особистості та держави. Функції сучасної держави та їх еволюція. Підходи до класифікації функцій держави. Принципи сучасної демократії. Виконання вправ.

Пр3 "Демократія в теорії та в практичній реалізації" (денна)
Демократія як ідеал. Демократія в її практичній реалізації. Поінформоване громадянство. Ресурси та методи перевірки достовірності інформації. Фактчекінг. Визначення проблеми для проектної діяльності.

Тема 4. Права людини

Лк4 "Права людини: сутність, природа та еволюція" (денна)
Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Громадянські та політичні, соціальні, економічні та культурні права. Виконання вправ.

Пр4 "Права та обов'язки людини та громадянина" (денна)
Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Обмеження прав людини. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини. Формування звітної документації за результатами проектної діяльності.

Тема 5. Механізми забезпечення та захисту прав людини

Лк5 "Механізми забезпечення та захисту прав людини" (денна)

Організація Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові документи захисту прав людини. Механізми забезпечення та захисту прав людини. Інститути захисту прав людини.

Пр5 "Механізми забезпечення та захисту прав людини. Захист вразливих категорій населення" (денна)

Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій. Виконання вправ. Формування звітної документації за результатами проектної діяльності.

Тема 6. Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення

Лк6 "Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення" (денна)

Поняття конституціоналізму та його значення. Доктрина конституціоналізму. Історія поняття «конституція». Конституція та її роль у державі. Конституціоналізм і сучасні демократичні держави.

Пр6 "Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення" (денна)

Виклики конституційним демократіям. Конституція України: ретроспективний аналіз. Виконання вправ. Формування звітної документації за результатами проектної діяльності.

Тема 7. Конституціоналізм в сучасній Україні

Лк7 "Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення" (денна)

Теорія та практика конституціоналізму в сучасній Україні. Суверенітет: поняття та види. Трансформації суверенітету. Захист суверенітету. Форми правління. Види республіканської форми правління.

Пр7 "Конституціоналізм в сучасній Україні" (денна)

Адміністративно-територіальний устрій України. Система державного врядування в Україні. Виконання вправ. Формування звітної документації за результатами проектної діяльності.

Тема 8. Партийна та виборча системи. Забезпечення демократичних виборів

Пр8 "Партийна та виборча системи. Забезпечення демократичних виборів" (денна)

Політичні партії та партійні системи. Політична культура. Інститут виборів та його функції. Виборча система. Типологія виборчих систем. Еволюція виборчої системи в Україні. Принципи сучасних демократичних виборів. Забезпечення демократичного волевиявлення на виборах. Виконання вправ. Формування звітної документації за результатами проектної діяльності.

Тема 9. Види демократій. Ліберальна демократія

Пр9 "Види демократій. Ліберальна демократія" (денна)

Типи переходів до демократії. Види демократій. Умови демократії. Поділ влади та політичні режими. Концепції та моделі демократій. Колективістське, плюралістичне та ліберальне бачення демократії. Інформаційна демократія. Виконання вправ. Формування звітної документації за результатами проектної діяльності.

Тема 10. Громадянське суспільство: сутність і призначення

Лк8 "Громадянське суспільство: сутність і призначення" (денна)

Політична система та її середовище. Суспільство та громадянське суспільство: спільне та відмінне. Сутність громадянського суспільства. Поняття про громадські організації та рухи. Громадянське суспільство як «третій сектор». Призначення інститутів громадянського суспільства. Виконання вправ.

Пр10 "Громадянське суспільство: сутність і призначення" (денна)

Взаємодія громадянського суспільства з державою. Обов'язки держави перед суспільством. Підзвітність влади. Формування звітної документації за результатами проєктної діяльності.

Тема 11. Громадянське суспільство та демократія

Пр11 "Громадянське суспільство та демократія" (денна)

Значення громадських організацій для підтримання основ демократичного суспільства. Умови виникнення та структуротворчі елементи громадянського суспільства. Характеристики громадянського суспільства. Неурядові організації. Принципи та структура громадянського суспільства. Звітування за результатами проєктної діяльності. Публічна презентація результатів проєктної діяльності.

Тема 12. Функції громадянського суспільства

Лк9 "Функції громадянського суспільства" (денна)

Функції громадянського суспільства. Типологія організацій громадянського суспільства. Коаліція організацій громадянського суспільства для здійснення демократичних перетворень. Потенціал і напрями створення коаліцій організацій громадянського суспільства.

Пр12 "Функції громадянського суспільства" (денна)

Функції громадянського суспільства. Типологія організацій громадянського суспільства. Коаліція організацій громадянського суспільства для здійснення демократичних перетворень. Потенціал і напрями створення коаліцій організацій громадянського суспільства. Звітування за результатами проєктної діяльності. Публічна презентація результатів проєктної діяльності.

Тема 13. Потенціал громадянського суспільства. Соціальний капітал

Лк10 "Потенціал громадянського суспільства. Соціальний капітал" (денна)

Теорія соціального капіталу. Громадянська участь і переваги використання соціального капіталу. Виклики громадянського суспільства. Формування та становлення громадянського суспільства в Україні. Сучасний стан і перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні. Молодь і громадянське суспільство

Пр13 "Потенціал громадянського суспільства. Соціальний капітал" (денна)

Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпулювання до делегування повноважень та громадського контролю. Концепції громадянськості. Оцінка рівня власної залученості. Громадянські чесноти. Підсумкове тестування.

Тема 14. Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні

Пр14 "Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні" (денна)

Громадськість і громадянство. Кейси громадянського суспільства в дії. Приклади Польщі, Румунії, Чехії, України. Форми громадянської участі в Україні: правові основи використання та практичне застосування. Методи та інструменти громадянської участі. Активність громадян та ефективність інструментів громадянської участі в Україні. Рефлексія.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка до лекцій
НД2	Підготовка до практичних занять
НД3	Виконання інтерактивних вправ
НД4	Виконання групового дослідницького завдання
НД5	Робота над спільними документами
НД6	Участь в обговоренні-дискусії (групові)
НД7	Вирішення та обговорення кейсів
НД8	Самонавчання
НД9	Підготовка мультимедійних презентацій
НД10	Підготовка до підсумкового тестування
НД11	Підготовка звітної документації з проектною діяльністю

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
МН2	Виконання вправ
МН3	Аналіз конкретних ситуацій (Case-study)
МН4	Проектний метод
МН5	Дослідницька робота
МН6	Творчий метод
МН7	Практико-орієнтоване навчання

1. Участь у дискусіях, підготовка письмових/усних презентацій (покрокові звіти роботи над проектом), участь у публічній презентації результатів реалізації проекту; 2. Групова робота, проектний метод, участь в конкурсах, наукових симпозіумах тощо; 3. Критичний аналіз ситуації, критичний аналіз літератури, заповнення аркуша рефлексії роботи над проектом, ведення індивідуального журналу роботи над проектом, підготовка тексту повідомлення (статті, тез, коментарів, тощо) 4. Проектний метод, проблемно-орієнтоване навчання.

1. Навички комунікації ; 2. Лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в команді; 3. Здатність логічно, критично і системно мислити; 4. Креативність

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$170 \leq RD \leq 200$
	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$140 \leq RD < 169$
	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$120 \leq RD < 139$
	Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 119$

9.2. Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Взаємооцінювання (peer assessment)
МФО2	Діагностичне тестування
МФО3	Настанови викладача в процесі підготовки до інтерактивних лекцій і практичних занять
МФО4	Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами
МФО5	Настанови та інструктажі з реалізації проєкту

9.3. Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Усні та письмові опитування/тестування
МСО2	Вирішення кейсів/проблемних ситуацій, виконання вправ
МСО3	Повідомлення, доповіді та/або індивідуальні/колективні презентації, колективні дискусії
МСО4	Звіти за результатами командної взаємодії в рамках відпрацювання елементів проєктного/практико-орієнтованого навчання

Контрольні заходи:

3 семестр		200 балів
МСО1. Усні та письмові опитування/тестування		50
	Опитування на лекціях (10x1)	10
	Підсумкове тестування	40
МСО2. Вирішення кейсів/проблемних ситуацій, виконання вправ		20
	10x2	20
МСО3. Повідомлення, доповіді та/або індивідуальні/колективні презентації, колективні дискусії		30
	Журнал індивідуальної роботи над проєктом	10
	Рефлексія/есе	10
	Повідомлення, доповіді, колективні дискусії (10x1)	10

МСО4. Звіти за результатами командної взаємодії в рамках відпрацювання елементів проєктного/практико-орієнтованого навчання		100
	Звіти по робочим акрушам проєкту (12x5)	60
	Публічний захист результатів виконання проєкту	40

Контрольні заходи в особливому випадку:

3 семестр		200 балів
МСО1. Усні та письмові опитування/тестування		40
	Підсумкове тестування	40
МСО2. Вирішення кейсів/проблемних ситуацій, виконання вправ		40
	Виконання вправ (2x10)	20
	Звіт із застосування методів громадянської активності та/або елементів проєктної діяльності	20
МСО3. Повідомлення, доповіді та/або індивідуальні/колективні презентації, колективні дискусії		20
	Журнал індивідуальної роботи над проєктом	10
	Рефлексія/есе	10
МСО4. Звіти за результатами командної взаємодії в рамках відпрацювання елементів проєктного/практико-орієнтованого навчання		100
	Звіти по робочим аркушам проєкту (12x5)	60
	Публічний захист результатів виконання проєкту/мультимедійна презентація	40

Усне та письмове опитування (тестування або відкрите опитування з питаннями творчо-аналітичного характеру), публічний захист результатів проєктної діяльності

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН2	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування, віртуальних лабораторій, віртуальних пацієнтів, для створення комп'ютерної графіки, моделювання тощо та ін.)
ЗН3	Технічні засоби (кінофільми, радіо- і телепередачі, звуко- і відеозаписи та ін.)

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Демократія: від теорії до практики: підручник курсу [для студ.] / Г. Берроуз та ін. Вид. 2-ге, доп. Київ: Федоров, 2019. 286 с.
2	Демократія: від теорії до практики: посіб. для студ. / Г. Берроуз. Вид. 2-ге, доп. Київ: Федоров, 2019. 101 с.

Допоміжна література	
1	Електронна демократія: авч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов; за заг. ред. Н. В. Грицяк. Київ: НАДУ, 2015. 66 с.
2	Демократія - це дискусія. Громадянська заангажованість у старих і нових демократіях: посіб. / ред.: С. Майерс. Нью-Лондон: Коннектікутський коледж. URL: http://old.ippo.edu.te.ua/files/
3	Просування європейських принципів толерантності та недискримінації в повсякденне життя української громади: практичний посіб. Львів, 2019. 107 с.
4	Рибалка В. В. Самовчитель демократії для юної та дорослої особистості: метод. посіб. Київ: Талком, 2019. 208 с.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
1	Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування (іноземний досвід). Інформаційна довідка. URL: http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29223.pdf .
2	Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини // Рекомендація CM/Rec(2010)7, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 11 травня 2010 р. та пояснювальний меморандум. Рада Європи. URL: http://loippo.lviv.ua/files/201